

LA
ADUANA DE BARCELONA

Y LO
CERCLE DE LA UNIÓ MERCANTIL

L pendrer la ploma pera emetre algunas consideracions respecte del tema anunciat en las paraulas que serveixen de titol al present article, nos ocorra que ha de haberhi qui presumesca que res te que veurer ab los fins que 's proposaren los propietaris de LA RENAIXENSA al fundar esta Revista. Mes si 's considera que estos van encaminats á tot quant puga contribuir al creixement moral y material de la terra catalana, veuran que la qüestió proposta entra de ple á ple en lo que nosaltres entenem per *catalanisme*, que, com se pot comprendre, es cosa molt distinta d' aixó que molts, enxiquint la magnitud del pensament, han calificat ab semblant nom.

Perque al cap y á la fi, ¿de que 's tracta? D' un assumpto qu' es d' interés vital pel comers de Bareelona, y qui diu de Barcelona diu de Catalunya, y fins podriam any-

dir de gran part d' Espanya, ja que, per lo que á certs y determinats articles de comers se refereix, Barcelona es lo port ó punt d' arribada de tot Catalunya y d' una porció no petita de la nacionalitat de que son part integrant las provincias catalanas.

Que 'l de Barcelona ha estat desde 'ls temps mes antichs un dels ports mes importants del mar Mediterrá; que en la edat mitjana, principalment en los ultims segles, competia ab los mes renomnats dels que 's dedicaban al comers de las regions de Llevant; que las fustas y baixells que portaban en llurs arbres lo penó de las rojas barras eran per tot ben arribats, es tant sabut que mes qu' ociós, fora impertinent repetirho. ¿A qué 's degué? Prescindint de las condicions topográficas, á la manera d' esser de Catalunya en aquells temps: á la activitat qu' ha distingit sempre als fills d' esta terra: al afany, per demés llegendit, d' enriqueirse per medi del treball, afrontant pera conseguirho, obstacles, inconvenients, rischs de tota mena y fins veritables perills. Merces á semblants condicions y ab may desmentida perseverancia, s' arribá á aquell estat floreixent que ab admiració y unanimitat consignan los historiayres d' aqui y d' allá, y encara que 'l descobriment del Nou mon, portant lo comers de las regions de Llevant, cap á las terras occidentals, fou una tremenda estocada pera la marina catalana—y aixó explica en part l'indiferencia, pera no dir lo disgust ab que lo comers d' esta terra, eminentment practich, rebé una nova que de esser certa, debia ocasionar no fluix perjudici als interessos de la navegació y del comers de la terra—no per aixó 's doná per vensut, ni menys se tingué per mort, y fent aplicació dels principis que 'l caracterisan, se disposá pera la lluita, y afrontá 'ls inconvenients que resultaban d' esser lo de Barcelona, lo port mes apartat, dels que en la península existeixen, pera fer lo comers ab las Américas, y breu temps transcorregut, ocupaba en ell lo lloch preeminent que conquerit habia fentlo y sostenintlo ab los productes del Asia y del Africa pervinents,

Passaren dias y vingueren dias: los progressos de las ciencias introduhiren grans reformas en la construcció dels barcos y en l' art de la navegació; y per últim, un d' aqueixos aconteixements que serán sempre motiu d' orgull, per demés lligitim, pera aquells que en est sigle habem viscut, feu compendrer á la gent catalana, que 'ls papers se tornaban á cambiar, y que s' obriria un nou camí pera que la marina y lo comers de Catalunya, sens perdre, ni tenir que mimbar en lo mes mínim las relaciones qu' habian pogut establir á forsa de treball ab las repúblicas que un jorn formaren part integrant de la mare patria, poguessen reconquerir lo sceptre de las ayguas mediterraneas. Ja 's compendrá que aludim á la ruptura del itsme de Suez, y á l' establiment del canal que debia posar en comunicació las ayguas del Mediterrá ab las del Atlántich per medi del Mar Roig, que fins llavors sols s' habian confos en bes amorosissim per medi del Estret de Gibraltar. Y que aixis ho degué compendrer lo comers, y la industria y la agricultura, y, en una paraula, totas las forsas vivas de Catalunya, ho diuhem ab elocuencia incontrovertible, los obsequis que 's feren á Mr. Lesseps, quan vingué á Barcelona pèra exposar son pensament, y fins los capitals que 's soscrigueren,—ab tot y saber que la empresa era arriscada,—á fí de ajudarlo á portar á efecte son pensament gegantesch.

¿Que hauria fet lo comers de Catalunya al veurer que 'l projecte s' anaba convertint en realitat, si tot vivint en lo segle dinou, y ab las institacions y reformas que en tot ha introduhit lo transcurs dels temps, hagués viscut la vida que vivia en los segles XIV y XV? Com si ho vgessem.

Amestrat per la experiencia, y convensut de que la facilitat y la rapidés en las comunicacions favoreix l' augment del tráfeh, hauria vist que 'l comers debia creixer: hauria vist que 'ls medis de que disposaba la ciutat de Barcelona no eran prou pera satisfer las novas necessitats: hauria vist que faltaban á son port magatzems de deposit;

á sos molls puestos apropiats pera efectuar la descarga ab seguritat, rapidés y economia; á plassa mercantil de tanta importancia, una Aduana suficient pera practicar del modo degut las innumerables operacions que exigeix una legislació basada en la desconfiansa, y ab temps s' hauria previngut pera que arribat lo jorn, no hagues tingut de experimentar los inconvenients que per forsa debían surgir del nou ordre de cosas: de la navegació per medi del vapor; de l' establiment de camins de ferro que en curts dias transportan á Cádiz, per exemple, los productes provinents de las geladas encontradas del Nort; de las relacions existents ab tots los ports del mon; del nou cami que evitant la precisió de donar la volta al cap de Bona Esperanza, permetia fer viatge rodó en dos mesos, á aquelles regions en que avans, per' arribarhi, era menenester mes de mitj any.

¿Perqué no ho ha fet donchs? ¡Perqué no ho ha fet! Perque no pot: perque avuy, sisquera sia 'l mateix l' esperit catalá, la vida qu' avans tenia, no es avuy la seva vida; perque fins pera practicar lo be deu demanar consentiment; perque adhuc en alló que deu cedir, tot fent son benefici, en benefici del Estat, no es escoltat, ni oit, ni tant sols atés.

Lo comers de Barcelona y en representació d' ell lo *Cercle de la Unió mercantil*, ha fet present per quants medis l' hi ha suggerit l' interés que l' hi inspiran los de Catalunya,—que en est punt deuen esser los de la Nació,—y lo desitj de evitar los greus inconvenients que fa ja molts anys s' experimentan y que aumentan de dia en dia, la petitesa de la Aduana, que no prou gran ja pera la época en la qual fou feta, resultaría pera la present raquítica, encare que no servis á mes pera las oficinas del Govern civil de la Provincia, y pera las de la Administració económica y Tresoreria de la mateixa. Lo comers de Barcelona y prenent son nom, lo *Cercle de la Unió mercantil*, ha posat de manifest los perjudicis que al mateix y fins á l' Erari públich esdevenen, de tenirse que practicar las ope-

racions indispensables, de tal manera que es per demes frequent que 'ls articles de comers tarden mes temps en poder anar del moll ó de la Aduana á la casa del consignatari, del que necessitarian pera venir de qualsevol dels ports del Báltich y fins de certs indrets dals Estats Units. Lo comers de Barcelona y en son nom lo *Cercle de la Unió Mercantil*, ha representat, una y dúas y cent voltas, fent present los perills inminents que corren los géneros, si una ma criminal ó un desfet de temps los troban apilats sots mals coberts en las andanas del moll. Lo comers de Barcelona y portant sa veu, lo *Cercle de la Unió mercantil*, ha preguntat qui l' indemnisaria si complint ab llurs debers, y no per culpa seva, resultaban destruidas y malmesas las mercaderias y se l' hi es respost que qualsevol, menys qui verdaderament deuria. Y á tot aixó, ab bonas rahons, ó ab rahons de peu de banch, lo temps passa, lo mal creix y no hi posa remey aquell que obligació te de posarnhi completament. Y pera que 's veja com van las cosas, cal deixar consignat que hi hagué qui, tenint obligació de saberho, en rahó al carrech que exercia, digué als que 'l pregaban pera que 's prenguéss una resolució en tant important assumpto, «que estaba en la inteligencia de que el nuevo edificio destinado á Aduana, llegaba ya al segundo piso.» ¿No es veritat que semblant eixida faria riurer, sino fes saltar llágrimas de vergonya y de desconsol?

Pera acabar: la qüestió que 'ns ocupa es d' interés pera Catalunya; d' interés y d' honra pera Espanya: es d' aquellas que deuen mourer á quants estimen lo nom catalá; á quants per catalanistas se tenen, y per tant que al nombre d' estos pertanyem, creem complir nostre deber treballant dins nostra esfera pera que 's convertescan en fet, las justas aspiracions del comers catalá, pera la realització de las quals ha aixecat bandera lo *Cercle de la Unió mercantil*.

G. VIDAL DE VALENCIANO.

Octubre 23 de 1880.

LA LLUM

ACCIÓ DE LA MATEIXA SOBRE LA VIDA

Fiat lux.

Hi han coses en la naturalesa que per lo vulgars passen desapercebudas á nostra vista, y fins á la dels mateixos que las tocan ó practican constantment.

I

CONSIDERACIONS GENERALS

»No crech que ningú negui la importancia de conèixer las causas dels efectes naturals que continuament tenim devant dels ulls. La historia 'ns suministra bastants exemples de miserias, d' injusticias y persecucions, originadas de la ignorancia d' aquestas causas: las ciencias y las arts nos donan probas de la utilitat d' aquets coneixements. No sols son útils y agradables, sino que 'm sembla una mica vergonyós l' ignorar absolutament tants efectes naturals com se 'ns presenten diariament. Aquet descuyt, aquesta especie d' inacció, en que creix y viu lo jovent,

acostumantse á mirar ab indiferencia quant deuria cridar sa atenció, esmortuheix en ell la curiositat qu' es lo principi del saber. Indiferents á tot, cualsevol resposta 'ls satisfá; y per falta de coneixer lo qu' ignoran, se fan orgullosos, y tenen á menys lo sentir á parlar d' aquestas materias, despreciant de vegadas als que deurian honrar.

Pero si 'm sembla que la falta d' aquestos coneixements entorpeix la facultat de pensar, y priva al jovent d' uns plahers purs y utilíssims, al mateix temps veig bastanta disculpa en quins no 'ls adquireixen. Faltan llibres senzills y clars per' aquesta instrucció; á quina, si 's vol, pot anomenarse superficial; pero que sempre es útil y es la que 's pot esperar tingan generalment los homes. Estém empenyats en qu' ho han de saber tot ó res, y logrem aixó últim. Presentém á tots lo que pujan aprendre bonament, y potser qu' aquest será 'l medi de que molts s' aficionin y profundissin en la materia, si sas ocupacions los hi permeten. Fem mes intel·ligibles las ciencias, y serán mes apreciadas.

Los cálculs que solen trobarse en las obras de física, retrahuen á molts de son estudi. Es cert que sense 'l càlcul s' ignorarian encara molts punts d' aquesta ciencia; y altres no poden entendre's bé sense son auxili; pero aixó no debia ser obstacle per' oferir al jovent tot alló que concebís fàcilment.

L' estudi de las matemáticas será sempre utilíssim, y en particular á 'ls que 's dediquin á la física; pero tots lo crehuen mes difícil de lo qu' es. L' álgebra es un idioma, y sa utilitat mereixia que s' empleés en son estudi, 'l mateix temps que 's gasta en aprendre 'l francés ó l' inglés. Aquesta gramática de las matemáticas es mes sencilla que cualsevol altre, y una vegada compresa, 's veu que tot lo demés se reduheix á raciocinar sobre diferents objectes. Es veritat que ab aquest idioma succeheix lo mateix qu' ab los demés; s' oblida si no hi ha exercici; pero quant se fixa la atenció en lo método y en las veritats que s' aprenen, y no en lo material del llenguatge, encara que s' oblidi

aquet, queda lo mes important, que son las mateixas veritats. Tambe es cert qu' en los tractats elementals, no 's presentan aquestas ciencias ab la claretat y método qu' hi ha molt temps se desitja. Siga per falta de bons estudis preliminars, siga per altres motius, lo cert es que 'ls primers principis son los mes confusos, y allavors lo principiant, sense saber lo objecte que 's proposa, ni distingir lo fi dels medis, ó desmaya si reflexiona, ó s' aplica á lo material del càlcul, creyent qu' aixó es lo essencial.»

Deixant ja aquestas consideracions generals, aném á entrar de plé en la qüestió que motiva aquestas lleugeras apuntacions.

II.

ACCIÓ PRODUHIDA PER LA FALTA DE LLUM

SOBRE LAS PLANTAS

Si fem palpable que la falta de llum sobre las plantas exerceix una acció directa sobre la vegetació; creurém haber demostrat la influencia de la llum natural ó artificial sobre la mateixa; y á las horas no 'ns será difícil marcar la del color de viola, pe 'ls datos práctichs que tenim y 'ls ensaigs que portém fets sobre aixó y qu' exposarém després.

¿Qui no ha vist cubrir ab terra 'ls ápit, lligá 'ls enciams, soterrar las escarolas, carts, etc., pera que 's tornin blanchs? Per poch que 'ns haguém fixat al passar per una horta, no podem menos d' habernos apercebut d' aixó, y ¿cuants nos hem preguntat lo motiu d' un fenomen que la naturalesa 'ns presenta tan senzill com admirable, com ho son tants com ella 'n produheix?

Deyan los antichs: «cuan las plantas están per llarch temps sustretas á l' acció dels raigs solars, sas fullas y altres parts verdas se posan malaltas, es dir, que 's tornan grogas y esmortuhidas per la desaparició de la materia

verda. A mes d'aixó 's sab que 'l mateix fenomen produheix altre mutació, es dir, que 'ls suchs continguts en aquestas parts perdan sa agror y amargor tornantse dolços y ensucrats.»

Los moderns, diuhen: «la intensitat de la llum comunica major forsa á la acció química dels raigs solars qu' obran sobra las parts verdas de 'ls vegetals.»

La química vé en son auxili á demostrárnosho de la manera mes palpable. Sabut es que las fullas son los órgans respiratoris de 'ls vegetals y que la llum té una influència directa sobre la respiració de 'ls mateixos, ja que durant lo dia inspiren lo gas carbono y espiran l' oxígeno, al pas que per la nit inspiren l' oxígeno y espiran lo carbono. Tant es aixís, que si coloquém lo vegetal dins d' una campana de vidre que continga sols carbono, aquet será xuc-clat y 'l gas que després queda en ella tindrà totas las propietats de l' oxígeno; y si aquesta mateixa observació la fem ab lo vegetal á las foscas, veurém que 'l gas xuc-clat es l' oxígeno y que 'l gas que queda en la campana, té las propietats del carbono. Per aquesta rahó la higiene casera aconsella que per la nit se treguin á fora de las habitacions ahont se dormi, las plantas que durant lo dia han servit d' hermoiseig; ja qu' allavors sas fullas en la foscuria descomponen lo gas ácid carbónich de la atmósfera en que vivim, xuc-clant y apropiantse l'oxígeno ó aire vital y deixant en llibertat lo carbono ó aire mortífero, com los anomenaban los antichs. Durant lo dia succeheix tot al revés y son paper allavors está reduhit á sanejar l' aire que respirém, ja que descomponentlo xuc-clan lo mortífero, pera deixarnos lo vital.

Ademés, tots sabém, qu' una de las condicions pera qu' una llevar germini ó 's desenrotlli es la carencia de llum, qu' influheix d' una manera notable en la descomposició de l' ácid carbónich tan necessaria pera la germinació; y veusaquí un dels motius porque 's cubreixen las llevors ab certa quantitat de terra, cuan se desitja son prompte desenrotllament.

Ningú pot dubtar, que la llum exerceix una acció química sobre la coloració de las plantas que creixen baix sa influencia; y per aixó es que las patatas que per casualitat creixen demunt de la terra, 's fan malbe puig que 'ls raigs químichs de la llum produheixen un cambi en sa substancia que fins la fa impropia pera la alimentació.

Los vegetals no sols dehuen son color á la llum sino que 'l gust y l' olor dependeixen també d' ella, aixís, se diu: «la llum entra en la composició de las plantas,» y diferents ensaigs s' han dirigit á probar, «que 'ls clavells, las taronjas y las flors grogas xuc-clan menor quantitat de llum que las vermelles; y que las flors blanques no contenen gens de llum.»

Las fullas de las plantas son verdas porque desprenen una materia carbonosa nomenada clorofila, de la cual se deriva son color vert. Aixís: lo cor de la col de capdell, de lletuga, etc., es d' un color groguench, porque pera la formació de la clorofila es necessaria la acció de la llum y com las fullas están plegadas las unas sobre las altres, no permeten que la llum arribi á ellas y aixís no pot formar-se la materia colorant.

Tots los fenòmens de descomposició que 's notan en las parts verdas de las plantas son dependents de la influencia de la llum ó raigs solars. Ningú ignora que las plantas quant están á l' ombra ó soterradas, perden sa rigidesa, son color y 's tornan blanques y sucosas; lo que 'ns prova la propietat especial que gosan las parts verdas, de descompondre l' ácid carbónich per la influencia de la llum.

¿Qui no ha observat los adornos (ab lo nom de *maigs*) que serveixen d' heroseig en los Monuments de Setmana Santa, sens haber notat qu' en mitj dels llums van prenent lo color vert, essent aixís que cuan s' hi portaren eran grochs? Per aixó es que 'ls que plantan lo blat pera produhirlos, tenen sempre bon cuidado de ferho en paratges foscos.

Tots los fruyts qu' están banyats pe'ls raigs solars tenen

gustos mes exquisits, que 'ls que no ho están y sobre tot la part mes colorejada, qu' es la que 'ls reb mes directament. Aixó ho podém notar en cuasi tots los que se 'ns serveixen diariament en nostres taulas.

En los melons y xindrias se coneix perfectament la banda sobre quina descansaban en lo terreno, puix en ella sol faltarhi 'l color vert. D'aquesta propietat se 'n han aprofitat alguns, pera presentar á la taula, quiscuna d' aquestas fruytas ab un dibuix mes ó menos perfet, ó una dedicatoria, etc.: pera lo cual, basta retallar en un cartró ó altre cosa semblant, lo dibuix ó dedicatoria que vulgam estampar sobre la fruyta y enganxarlo á sa escorxa; la part interceptada pe 'l motllo pert lo color, perque está privada de la llum directa del sol, quedant la part il·luminada ab lo color primitiu ó natural. Al cap d' algun temps, cuan aixó s' ha verificat, se trau lo motllo y 's queda estampat sobre la escorxa del fruyt tot lo que 'ns habiam proposat, y satisfet un capritxo tant curiós com natural.

La naturalesa pródiga 'ns marca á cada pas lo camí que debem seguir pera la obtenció de molts productes adequats al gust dels que debem consumirlos; la falta d' observació fá que l' home s' empenyi, de vegadas en vá, á descobrir sos secrets en lo mes amagat recó de son estudi, cuan ella 'ns ho mostra á cada moment. Per la observació de la mateixa, vindrém en coneixement d' una munió de fenómens que semblan tancats en lo mes fondo abim de sos secrets.

III.

ACCIÓ DE LA LLUM NATURAL Ó DEL SOL SOBRE LA

VIDA ANIMAL Y VEGETAL.

Aixís com entre l' hivern y l' estiu y la nit y 'l dia hi ha una barrera inmensa, entre aquella y la són hi han una

munió de punts de contacte; los ulls se tanquen desseguida que deïxan de veure la claror; y 'l silenci que regna en l'ayre sembla que convida á tota la Naturalesa á gosar de la dolsura del repós. Alguns vegetals se dorman al acabar-se 'l dia: en la nit se clohuen ó arronsan las campanetas de la corretjola y 'ls pétals de la planta nomenada dent de lleó, y al matí 'ls veyém obrirse ab los raigs del sol. La coclearia de primavera, que trau en la molsa son platejat cap, la trienal europea y 'l nyanyo 's doblegan esmortuits al trench d' auba, y 'l falsó s' amaga sota l' aygua, y no torna á eixir d' ella fins lo matí.

Pero á l' hora mateixa en que aquestas admirables flors se dorman en la molsa, voltadas dels mes grats perfums, altres varias despertan sossegadament desplegant sos lleugers vels. L' epidendro nocturno, quina corola no té olor durant lo dia, exhala en la nit una suavíssima fragancia. La diamela trista de las Molucas y 'l D. Diego ó D. Joan de nit, vetllan en las tenebras, y 's dorman al naixer la aurora, mentres que la arrebolera y la diamela comú, tristas y solitaries, entreobren sos olorosos calzers, y sembla que gosan de la frescor y bellesa de la nit.

Aixís com la naturalesa desperta al brillar la llum, y 's dorm cuan lo sol desapareix; allavors cada animal busca son cau: l' home sent aclucarse sos ulls, y sembla que la vida y 'l pensament l' abandonan. Las mateixas plantas se clohuen al entrar la nit, y s' entregan al són com tota la naturalesa. Cuan los raigs del sol perden sa forsa, y 'l fret suc-ceheix á sa agradable escalfor, los arbres se despullan de sas fullas; las últimas flors se mustigan y moren; los aucells fujan de nostre clima, los cuadrúpedos s' amagan en sos caus revestits de brossa; y ja no's dorm la terra com en los mesos d' abril y maig pera despertar al dia següent. Aixís es que la existencia dels animals y l' adorno dels camps dependeixen de la presencia del sol. Ell es qui fecundisa la terra; y cuan se trova ausent desfalleix aquella, y s' entrega al són; pero al resplandir novament l' astre en la primavera, varia enterament l' aspecte del

Univers. Debem, donchs, las flors, los esplets y cullitas, las boscurias, los cuadrúpedos que las poblan, y 'ls insectes y aucells que las alegran, á un globo de foch col-localat á moltas mil-lions de lleugas de nosaltres, y qu' está encés sense parar y sense consumir-se may. Y en fí, ¿qué seria del art fotográfich, si la llum del sol no actués, d' una manera tan marcada, sobre 'l nitrat de plata, de qu' está impregnat lo paper col-localat detrás del negatiu?

IV

ACCIÓ DE LA LLUM ARTIFICIAL SOBRE LA REDUCCIÓ DEL ÁCIT CARBÓNICH PER LAS PLANTAS

«Gracias al desprendiment de Mr. Janim, qui ha posat a la disposició de l' autor, en son laboratorí de la Sorbonne, la claror d' una poderosa máquina magneto-eléctrica, lo llum de Drummond y la llum del gas de la il-luminació ordinaria, Mr. Prillieux ha pogut estendre l' estudi de la influencia de la llum artificial sobre la reducció de l' ácit carbónich. Operaba aquesta vegada sobre plantas aquáticas, en las quals la secció del tronch permet fer veure la sortida del gas oxígeno pe 'l tall. Debia tenir en compte dos fets importants: lo primer, que 'l desprendiment de gas no comensa fins després que la planta ha estat exposada á la claror durant un cert temps; lo segon que continua molt sovint d' una manera apreciable després que la planta ha estat sostreta á la acció de la claror.

Veus aquí com procedeix Mr. Prillieux. Exposava luego la planta al sol, després á la foscó complerta durant prop de sis minuts, pera borrar, al ménos en part, l' efecte d' insolació anterior, després á la viva claror de la máquina magneto-eléctrica. Veu despendre 's bombollas en número de set ó vuyt per minut, disminueix la claror y 'l desprendiment continua, pero més débil; la torna encendre,

restableix y veu augmentar la emissió de bombollas; la supprimeix, y veu disminuir aquesta emissió, etc. Aquesta experiencia sembla probar que la claror eléctrica té sobre 'l desprendiment de gas una influencia enérgica. Mr. Prillieux ha repetit sas observacions substituhint la llum de Drummond á la llum eléctrica, y ha vist, aixís mateix formarse bombollas de gas. Resulta també d' altres observacions de l' autor, que la claror del gas d' il·luminar produheix sobre las plantas, si be que en ménos grau, lo mateix efecte que 'ls dos agents precedents.»

V

ACCIÓ DE LA LLUM VIOLADA SOBRE LA VIDA

ANIMAL Y VEGETAL

«Una comunicació bastant curiosa fou tramesa á la Academia de ciencias, en lo més de novembre de 1871, per un experimentador americá. Consistia en fer veure la influencia exessivament favorable qu' exerceix sobre la vida vegetal, y també sobre la animal, la estada en un lloch únicament il·luminat per la claror violada. Lo general Pleasonton de Washington, feya creixer y viure plantas y animals en dos invernaderos coberts de vidres violats, y feya constar un desentrotllament d' aquestas plantas y d' aquets animals, per cert anormal, pera sa forsa y sa rapidesa.

Dos ensaigs d' aquest género habian sigut fets; pero estabam lluny d' haber donat un resultat tan curiós, com notable. Un químic anglés Mr. Robert Hunt, en los experiments que foren executats de 1840 á 1847, baix lo patronat de la *Associació britànica pe 'l avens de las ciencias*, habia regonegut que las plantas que brotan baix la influencia dels raigs de llum blanca, adquireixen un desentrotllament y aparentan ser molt superiors á las que presentarian en las condicions de la vegetació ordinaria.

També Mr. Robert Runt recomanaba als jardiners que fessin las operacions de *botura* en invernaderos coberts ab vidres blaus. Asseguraba que las arrels se desentrotllaban aixís ab molta més rapidesa. 'S sabia, després dels experiments fets en lo sigle passat, per Sennebiez é Ingenousz, y en nostre sigle per Messe y Michelotti, que 'ls *raigs químichs* del espectre lluminós, es á dir, los raigs violats, activan considerablement la germinació de las plantas.

Son precisament los violats, los raigs químichs de la llum, ab los que Mr. Pleasonton ha fet constar la acció poderosíssima sobre la vegetació. Veus aquí per altre part los resultats als quals s' ha arribat.

Es sobre la vinya qu' han sigut fets los experiments concernents á 'ls vegetals.

Al mes d' abril de 1861, se plantaren en un gran invernadero ab vidrieras de color violat, *boturas* de vinya d' un any. Al cap d' algunas setmanas los costats del invernadero estaban coberts fins al sostre de fullatge y de brancas. Després de cinch mesos solzament, aquets sarments tenian ramas de quinze metros de llarch, sobre dos centímetros y mitj de diámetro.

L' any següent, aquets sarments estaban carregats ab 600 kilógrams de rahims. Es aixís que, segons l' experimentador, un cep á Washington, exigeix cinch ó sis anys pera donar aquets fruyts. Baix la influencia de vidres de colors, un sarment al cap de divuyt mesos solzament, habia donat lo resultat extraordinari que s' acaba d' enunciar.

Després de nou anys los mateixos ceps, mantinguts sota 'l mateix invernadero ab vidres de color, continuavan produhint cullitas extremadament abundantas.

Col-locant los animals en aquestas mateixas condicions de claror artificial, Mr. Pleasonton ha vingut á fer constar resultats del mateix ordre.

Lo 3 de novembre de 1869, col-locá tres garrins femelles y un mascle en un compartiment del invernadero qu'

estaba cobert de vidres violats. Col·locà per comparació tres mes y un mascle en un altre compartiment guarnit de vidres blancs. Aquets vuyt animallets tenian la mateixa etat; los quatre primers pesavan 167 lliuras, los altres quatre 203. Foren tots sotmesos á la mateixa alimentació y als mateixos cuydados.

Lo 4 de maig de 1870, se pesaren los vuyt animals y 's feu evident que 'ls qu' havian viscut sota 'ls vidres violats pesavan 12 lliuras més que 'ls qu' havian estat col·locats sota 'ls vidres blancs. Si 's té en compte las 22 lliuras que 'ls primers feyan de ménos al comensament, se trova una diferencia d' augment de 34 lliuras.

Un ensaig del mateix género fou fet ab un badell, qu' estava talment malaltís, que s' havia renunciat á recreiarlo. Se 'l col·locà en una estable il·luminada per vidres violats, y, al cap de pochs dias, havia reparat las sevas forsas. Se 'l vá midar cinquanta dias després y 's trová qu' en aquest entremitj de temps havia crescut 15 centímetres. A la etat de catorze mesos aquet badell constituïa un tipo magnífich.

¿Quina conclusió podém deduhir d' aquets fets? La clavor violada está composta dels raigs químichs, en quins resideix exclusivament lo poder de provocar las reaccions moleculars. Es donchs per la acumulació d' aquets raigs qu' es precís explicar la activitat comunicada en los experiments de Washington, als fenómenos de la vida vegetal y animal. (1)

En quant á la explicació práctica d' aquets mateixos fets se demostra per si mateixa, á lo ménos en lo que atany als vegetals.

Hi hauria una gran ventatja en guarnir los vidres dels invernaderos, en lloch de marchs ab vidres blancs, de marchs ab color violeta. Baix la influencia d' aquesta clavor única, la vegetació pendria una notable intensitat.

(1) La índole d' aquest escrit no 'ns permet posar á continuació 'ls dats dels ensaigs verificats y resultats obtinguts per la ciencia médica respecte á la influencia del color violat en la curació de certas malalties ó en sa convalescencia.

Sembla desde luego qu' en lo conreu d' hortalissas y plantas en general, fora convenient fer ús d' aparatos ab vidres colorejats pe 'l blau de cobalt. Aquesta práctica mereixeria ser generalisada, reemplaçant sempre 'ls vidres blaus pe 'ls violats.

No se sab fixar ab precisió la aplicació del mateix principi á la cria d' animals; pero es evident qu' una vegada consta 'l fet, se trovará ocasió de traure 'n partit. Hi hauria, per exemple, ventatja en reemplaçar los vidres blanchs de las estables, quadras, etc., quan n' hi hajan, per vidres violats.»

(Acabaré).

FRANCISCO X. TOBELLA.

QUÈNTO FANTÀSTICH

'l meu cosí recoltsantse en la *marquesita*, mentres jo me 'l mirava atentament desde 'l silló de darrera la taula com qui espera una estranya confidencia, prengué alé preparantse pera una llarga narració y comensá d' esta manera:

I.

Lo doctor Gabriel Eledermans era un bon alemany qui havia traspasat temps ha 'l mitj sigle sense adonarse'n; alt y begut de carns, ab cara prima y sempre afeytada, ulls enfonzats que li sortian vius y ardents del cap de vall de tot, com en nit fosca la flama d' un foch de fullaraca encés al fons d' una bauma, mohiments plegadissos y rápits, formas angulosas en las que hi dominava la recte, y veu acompassada, cavernosa y pausada. Era un de aquells homens qu' han passat tota la vida estudiant y de tant estudi, n' han tret hipótessis sumament aventuradas y deduccions ardidament atrevidas.

Aquella nit—qu' era la de Totsans—era trista; fentli mes y mes lo toch de morts que d' en tant en tant nos enviavan las campanas de la vehina parroquia. Era molt mes que de tardó d' ivern y la pluja pegava en las vidrie-

ras del balcó del estudi del doctor ab remor monótona y apagada que 's deixava sentir á glops més forta, quan una ratxada de vent arremolinava ab més furia las gotas que petavan en los vidres. Lo vent xiulava en lo canó de la ximeneya ab udol llarch y fantástich de distintas entonacions, y allargava ó contreya las flamas de la llar que tant aviat se desunian y enretiravan, com vehinas renyidas que no 's volen trobar, com se confonian y allargavan com si s' ajudessen, fent un esforços, pera sortir cap enfora á tabalejar per l' espay. Una candela, no mes, il-luminava duptosament la cambra; y á sa flama bellugadissa, era molt mes fantástica la cara del professor vestit de negre, dret darrera de la taula ab la levita de llarguissims faldons que volejavan á cada un de sos moviments enérgichs é inesperats. Tres ó quatre gotetas d'aygua qu' havian traspassat las escletxas de las fustas, regalimavan cap avall ab lluentors microscópicas. La taula plena de llibres, uns oberts ab los fulls contra l' encerat ó cap per munt fent vano, y altres tancats y apilotats sens ordre ni concert, projectavan estranyas ombras y en los clars, las sorretas escampadas lluhian com esperits follets d' un mon en miniatúra.

Jo escoltava embadalit y atent las estranyas y esgarriofosas teorías del sabi sobre la vitalitat de la materia, quan m' esplicava com desfeta la vida d' un cos, passa á formarne la de un altre, ab conciencia del que ha deixat y comprensió del que passa á formar novament. En sas teorías desbaratadas, la materia ho era tot; rahó, sentiments, passions, desitjos, penas, y cada atom, portava en sí suficient forsa vital per entendre lo que sucsehia en lo cos de que constituïa part integrant, y entenia los aconteixements que 's desenrotllavan en son entorn. Jo estava perdut en lo laberintich mon de sas ideyas que m' explicava com si jo tingués nocions de sos preliminars, de modo que m' hi confonia, podentne tot just seguir aquellas qu' estavan mes conforme ab la meva manera peculiar d' esser.

Quan mes engolfat hi estava soná un timbre.

—En lo laboratori 'm demanan... tinch d'anarhi... tal volta la llum inestingible de la ciencia, hage descobert una nova veritat que fins avuy estava perduda en la foscor de l'ignorancia... hi vaig... y gesticulant, se'n aná corrents per una porteta que tancá darrera seu.

Y vaig quedar tot sol en l'estudi. Seguia 'l xarroteix constant de la flama de la llar que llensava sovint alegres guspiras per la xemeneya; l'uniforme gotejar de la pluja en lo balcó y las xiuladoras ratxas del vent fredolich d'ivern. Estrany sopor s'aná apoderant de mi, los estrems se'm refredaren, y una son pesanta y anguniosa anava invadint tot mon ser: las ideyas se'm feyan difícils y agafallosas no sabentme sortir d'un cercol que per moments s'enxiquia, s'enxiquia, fins á perdre del tot lo coneixement de la meva existencia.... m'havia adormit..

II.

Al despertar estava en mon despaix, sentat en la poltrona, rígit lo cos, sens mohiments. Sentía la meva vida no unificada, sino disgregada en cada una de las parts de mon cos, gayre bé independenta en cada una, com las llosas d'un edifici que separen las junturas. Tenia 'ls ulls cluchs y per aixó hi veyá: hi veyá per las mans, per la cara, pel pit, pels muscles, per la esquena; per cada una de las llosas que componian l'edifici. Jo 'm volia moure y no podia: sentia un malestar horrible. Comprenia perfectament que la materia de que estava format, trencats los llassos invisibles é inapreciables que fins llavors l'havian mantinguda reunida, aniria separantse y desfentse per en petites porcions fomentar altres cossos: la teoría del doctor se'm presentava clara...

Quan temps hi vaig estar? No ho sé.

Entrá 'l criat, lo bon Joan s'adoná de ma rigides y acostantse 'm trobá fret. Portá la noticia de ma mort y 'l desconsol de la familia fou inesplicable. No podian espli-

car-se de cap de las maneras una mort tant repentina: feya moments qu' havia entrat en lo despaix.

Vingueren amichs y parents: cada un se feya explicar la nova que comentavan, extranyantsen, ab llastimosas exclamacions. «Tant jove»... deya l' un... «Tant robust»... afegia l' altre; mes la meva mort era certa y tothom me volia veure per última vegada. A l' un li semblava qu' havia quedat bé; l' altre al contrari 'm trobava descompost; aquest recordava un epissodi de la meva vida en que ell tingué part, ó m' atribuhia aquell, qualitats que ningú en vida havia somiat que las tingués. Tots me planyian y alabavan, trobantme molt millor de lo qu' avans m' havian judicat, no faltanthi qui, volguentme alabar més, feya resaltar mos defectes pòtser donántlosi majors proporcions, y fins hi hagué ánima compasiva que volgué aconsolar la meva viuda, de manera que á poder, m' hauria fet arrugar lo front. ¡Estranya professó passant devant d' un cos mort que vivia, que 'ls sentia y no podia contestárlosi. «Oh bons amichs que no vos haveu oblidat del que fou! Hipócritas ardits qu' amagueu en vostra pena la alegria!»

A l' últim y d' en mica en mica, tots se 'n anaren: sola ab son dolor quedá la familia y jo veyent cremar, espaternegar y consumir-se aprop de la vetlladora que dormia, los quatre ciris que 'm feyan llum.

Una de las mes estranyas impressions, fou la de quan me ficaren en la caixa: me semblava que m' havia d' aufergar.—Es que no havia pensat qu' horas há no respirava.

Per fi 'm portaren á l' iglesia y de l' iglesia al cementiri... Dugas paletadas de terra, tres mahons y una llosa de marbre:

D. O. M.

Aquí descansan las ¡mortals! despullas

DE

BENET MAS

R. I. P.

Llavors la foscor: una nit llarga y tenebrosa de la que ningú podria formarsen ideya, mestrestant jo sentia que

m'esgabellava, que'm separava, que'm desunia. Jo en cada moment estava mes independent de mi mateix, dins del curt espay ahont jeya. En aquella nit llarguíssima, pensava en tot y en tothom, mes d' una manera abstracta; hi pensaba com se pensa en las cosas dels altres. Al últim y després de molt temps, un raig petitet de sol fou ma primera alegríia d' ultra-tomba: ¡ab quin afany l'esperava cada dematí! Ell venia y'm portava de fora noticias d' un mon que no era 'l meu. Ell m' escalfava, es cert, y al mateix temps ab sa claror vivificadora m' ensenyava qui era jo: ossos corcats que s' enfornavan baldés en vestiduras descoloridas y desfiladas.

Un dia no vingué. Havia nascut temps ha la llum mes d' una manera macilenta. Desde l' escletxa que 'l temps havia fet en la paret y per ahont entrava 'l raig de sol en altres dias mes ditxosos, veyia un cel plomós. D' en tant en tant sentia un terratremol llunyadà: era la tempestat que s' acostava. Despres vingué la pluja: ¡que trista qu' es la pluja per un *mort*, vista desde un recó del cementiri! Per la escletxa—sempre la escletxa era objectiu del meu mon—comensá á regalimar una goteta d' aygua y després una altre y una altre, fins á ferse un vaciot en mon bagul. Jo 'm sentía en l' aygua y no surant ó enfontzant-m'hi, sino involucrat en ella. De primer giravoltava pe 'l vaciot que 's feya cada cop mes gros; després d' en mica en mica, aná omplint la fusta fins á sobre-eixir tot just un xich com lo nín que no hi arriba y se enfila á la finestra; despres aná llepant lo cayre y... ja cau... ja cau... 's desbordá de la caixa, caygué á terra y d' alli per l' escletxa sortí defora. La pluja era abundant y per tot l' aygua corria.—Desde aquí ja no 'm recordo mes de lo de mí que quedá en lo bagul.—Prompte ab l' aygua qu' era jo y la que no ho era, 's formá un reguerot y ja saltant, ja esmunyintse, sempre lleugera y agermanada á l' altre aygua, l' aygua-jo, corregué fins al torrent.

Bramulosa, enérgica, aixordadora, argilenca, baixava rebotant la torrentada, y allá ahont un impediment volia

deturarla, s' agombolava y prenent forsa, impediment y ella baixavan rebramant. Arbres y glevas, rochs, matas y animals, tot s' ho emportava escumejanta. ¡Quantas vi-
das cambiá de forma en poca estona! jo sé tant sols, que al arriivar al riu, me sentía afatigat, anelhant, malmés y qu' al engorjarme en sas ayguas fresquívolas y claras l' aygua-jo sentí un dols benestar, magestuós y quiet.

Y avall anava 'l riu, mes en sa parsimoniosa carrera no baixava furient com la fatigosa torrentada, sino lliscant ab quieta magestat honrantse ab sa remor, brujit plascevol y cadenciós, y ab bes humit llepant los florits marges. Si un tronch en son camí trobávahi per etzar, se deturava y ab dolsa empenta 's feya cedir pas sens estrépit, sens gonflaments, com si per dret natural tinguessen de cedirli, y tornava despres á sa carrera mormolant á la aurella de las flors que s' hi atansavan sa cansó eterna. Llarch tret aixís haviam caminat quan una resclosa—¡sempre la ma del home!—vingué á torse 'l camí y á pegar en lo riu una xuclada.

Jo vaig anarhi: caminava ja l' aigua mes estreta per sobre un llit planer bastit per l' home. A banda y banda nodrian nostras ayguas ab abundosa prodigalitat frondosas hortas, frescals y delitosas. Los fruiterars gronsávanthi sas copas ufanosas roblertas de xamós fruyt qu' esperava entre 'l fullam, un raig de sol qu' acabés de daurar sa carn sucosa y dolsa. Las hortalissas esmaltavan lo camp verdas, pomposas, encatifantlo ab sos matisos de tons sorprendents, viroladas, tofudas y onejantas donant vida á 'ls papallons blanchs qu' hi volejaban com flors d' acacia que 'l mes suau oreig trenca y s' emporta. En munió aixordadora passavan los aucells, alegres y trescadors.

Jo no me 'n adonava y era cada cop la corrent mes petita.—Pera animar aquell mon lo pagés modificava nostre ser.—Al passar aprop de una sangría, sense poderme'n valdre, la aygua-jo s' hi engolí lliscant demunt d' un tou d' esponjosa molsa y blincant l' erbey qu' entapisava 'ls marges del reguerol. La terra estava seca y 'ns rebia ab an-

hel: l' aire 'n sortia barbotejant al pas, ab veu baixeta, del hoste que l' entreyia. Sens poguerhi fer mes, de mi se 'n abeurá la terra al pea mateix d' una ufanosa planta. L' arrel assedegada prompte se 'n assaborí y 'm va absorbir la tija fins á durme á un ponselló que 'm necessitava pera esclatar lucsuriant de gracia y de bellesa, guardant-me dins son si pera transformar-se en la frescura de la nit y rebre engalanat lo primer bes del sol de matinada.

III

Y ja 'm tens una flor:

Quan lo primer raig de sol naixent vingué á petonejar la planta, l' oreig matinal de dolsa emprenta, havia ja begut la gota de rosada qu' en mas nevadas fullas hi deixá dolensen enamorada, al anarsen la nit.

Era jo una flor molt bella: mos pétals blanchs y carnosos s' obrian escayents ribetejats de un porpurí filet, potser última reminiscència de ma vida d' home, potser últim recort de la sang; mentres los mes tendres, tancats en virginal botó, s' arreplegavan en mitj de la coqueta flor.

—¡Preciosa camelia! digué la jardinera al arrancarme de la tija sens pietat, pera portarme á la venta.

No es lo major dolor lo de arrancarme de l' afanosa tija, si 's compara al de traspassarme 'l cor ab un fil-ferro pera enlayrarme en borda branca.

Gentil, fresca y encar humida pe 'l bes de la rosada, m' ostentava orgullosa de mon nou estat en mitj de mas germanas, entre la tofa de vert y d' altres flors en l' olorosa taula, esperant á la dama de bon gust que vingués á treurem' de las cobdiciosas y vulgars mans de la jardinera. Moltes n' havian ja passat ¡y 'n triavan d' altres! Imposible 'm semblava que no s' haguessen ficsat en ma bellesa.

Per fi com papalló que volateja joganer de flor en flor y patoneja á totes, vingué una noya. L' ovat de son rostre morenet l' encuadrava un mocadó de seda, incitant ab sos plechs graciosos á mil delicias; sos ulls vius, eran

etern sonríis; pareixian sos llavis un clavell mitj partit y que de dins n' eixia un brot de gessamí. Sense mercadejarme 's quedá ab mí y jo agra hit ja somiava en adornar sos cabells ó en recolzarme en son pit verginal. Jo ja 'm pensava veure sos ulls ficsos en mi, y m' exaltava pensant que 'm marciria al ardor de son respir.

Mes camí, caminet, me portá á casa, y allá vaig entendre, al sentirla parlar ab los criats, qu' era la cambrera y m' havia comprat pera la senyora que aquella nit havia de lluhirme en un ball.

Me deixá en un pitxer del tocadó. Entre un mon de crestell y porcellana, damunt del marbre blanch del *tiolette* cobert per un dosser de puntas y rosadas sederias, vaig quedar llarga estona: en tot lo díá ningú pensá en mí.

Apoch apoch vingué 'l vespre: la claror qu' entrava á través d' un rich transparent de puntas, caigut devant d' un amplíssim balcó que s' obria al enfront d' un ben conreusat jardí aná mimbant fins que foren complertas las tenebras.

Llavors lo pas curt y rápit de la cambrera se deixá sentir: venia tot cantant una cansó ab veu dolsa y cadenciosa. S' encengueren los canalobres y la vida comensá á agitar-se á la vora meu. Las tupidas catifas acallavan l' enfeynat pas de la cambrera que corria d' una banda á l' altre apilotant batistas, joyas, puntas, brodats y sedas. Obria y tancava armaris ab portas de mirall qu' arribavan fins al sostre, perfumava robas y guants ab essenciàs que treya d' ampollas de crestell tallat, arrestellava polvos, cosmetichs y pomadas y preparava aquell sens fí de cosetas que son indispensables en lo vestuari d' una dona elegant. La deesa d' aquell lloch estava á punt d' entrar-hi per pendre 'ls atributs de sa divinitat.

Entrá per fí y... ben cert que no necessitava d' armas postissas. Era d' una bellesa enervant y magestuosa: d' alta estatura, formas plenas y ben contornejadas que la sedosa bata lasciva estrenyia voluptuosament: cabell castany fí y abundós que semblava creixe en las mans de la

cambrera; pell blanca y transparent, satinada y mórvida; ulls negres y de foch qu' unas pestanyas vetllavan mitj adormits, y mirant potser internament un pensament amorós de vaga consistencia; mans flonjas y carnosas ab unglas graciosament somrosadas, lo cap de dits afilats y prims. ¡Qué hermosa estava en l' intimitat de son descuidat abandono! Son pit y espatlla naixian d' un niu d' inglaterra y cintas, mussolina y valenciennes, en lo qui s' hi amagava despres de besarli 'l coll la desfeta cabellera.

De cara al mirall jo me la mirava per dins del vidre. ¡May mes he vist una hermosura mes complerta! Perque al transformarse ma materia no aná á viure en lo cap de 'ls dits de la afortunada cambrera? ¡Quans cops aquells dits l' haurian besada! Seguia dins del mirall constantment, sa mirada, sos mohiments peresosos y s' indolenta actitud: la tenia abressada en mon pensament.

Quan la cambrera m' agafá y tramá mon tronch, crech que mas fullas se replegaren. Me portá á sos cabells, y

—Aquí, no: digué la dama; aquí: y 'l mirall retratá en tota sa huesa son bras que pujá fins al cap y torná á baixar al pit.

Al sentirme en son pit, s' hi recolzaren mas fullas frescas escalfantse en son dols caliu.

Muntá en lo cotxe y anarem al ball.

De totas era la més bella! Jo 'm sentia enamorat, incapás de pensar en res mes qu' ella. Son respir movia mos pétals y m' onejava 'l gonflament de son pit. May en la vida havia sentit un ubriacament mes dols. Me sentia orgullós de viure demunt seu: mes la veyá intranquila y aixó 'm feya mal. Sos ulls cercavan neguitosos de l' un costat á l' altre: per tot arreu enfonzava sa mirada. De prompte sos ulls se dilataren de radiant satisfacció y seguintlos trobá ma vista un galan caballer.

Al véureho vaig sentir tota la rabia de que es una flor capás: en un moment va neixer en mí tot un infern de gelosía.

Lo caballer s' hi atansá y comensaren una amorosa

conversa, plena de dolsas reticencias, de reconvencions fútils y satisfaccions calurosas que jo tenia d' escoltar inermeme, sense poderme valdre de cap signe que 'ls donés á coneixer mon desacort en la conversa. A l' últim l' orquesta preludiá un vals y s' hi lleansaren: l' alé ardent del ballador cremava mas fullas al parlarli á cau d' aurella.

Lo ball s' acabá y 's reculliren en una saleta solitaria y tornaren á la conversa que cada cop se feya mes íntima. En l' enardiment de son amor enmatxucavan, sense adornarsen, mos petals enmarcits y jo que 'm moria per ella d' amor no era res, y ho era tot lo caballer, que, mentider tal volta, fingíali una passió que no sentia. Tenia que presenciar son amor, sas festas, mentres mas fullas se recargolavan esgroguehintse de desitj y d' enveja. ¡Es clar! qui enten qu' una flor pot enmarcirse en lo ball per altre causa, que no siga la calor de 'ls llums? ¿Hi ha cap home que 's ficse en la vida de la flor, qu' adorna 'l pit de sa estimada...?

Un mohiment brusco de la dama m' arrancá de mon lloch y vaig caure rodolant del pit á la falda y de la falda á terra: mos pétals esclataren espargits d' assí d' allá demunt l' alfombra, quedantne dos ó tres agafats al tronch. Ma rabia no tenia límits.

De prompte ell li expresá son desafecte—argucias del amor—y ella irritada, imprimí ab forsa lo taló demunt mas fullas ajocadas aprop de son peu: ja no vaig poguer mes, la rabia m' aufegava y giravoltava la cambra devant meu, cada llum n' eran deu, y mobles y cadiras ballavan per mon entorn. Llavors cegat per la meva ira.

.

IV

Vaig despertar: la llum entrava en l' alcova pe 'l finestral del jardí: l' oreig balandrejava lilás y lligaboschs: un raig de sol venia á saludarme en mon llit y s' ajogassava per la tapissería que 'l cubreix corrent pe'l bellugadís far-

valá que la volta y sent ressaltar los vius colors de la flora esbojarrada que s' hi dibuixa, d' entrellassats pampols y flors, tronchs y ramatjes. Las cortinas ab sos plechs ondulants semblava que 'm donessen lo bon dia.

Tot estava com sempre y tal com ho havia deixat la nit anterior. En lo capsal del llit, demunt la taula, l' ampolla y lo vas d' aigua, un parell de guants y la palmatoria de plata ab dibuixos—certament de no gayre bon gust—y ab la candela acabada. A terra al costat del llit los qüentos fantástichs d' Erckmann-Chatrian: llegintlos m' havia adormit.

FRANCESCH DE BOTER.

LA CAYGUDA DE LA FULLA

ANIVERSARI

El vent que desfulla 'ls arbres
udola y siula pél bosch,
fent gemegar á les fulles
cada volta que les mou.
Les pobretes primparades
miran tremolant de por
l' escampadissa per terra
de ses germanes qu' han mort.

Esgarrifades se mesclan
les de lluny ab les de prop;
unes en forma de llança,
altres á faysó de cor,
les que parexen rodelles
ab les que semblen estochs,
totes cauen barrejades
ab l' igualtat de la Mort.

Esgrogahides y seques,
y encarcarades pél sol,
l' oratge se 'n apodera
despenjantles dels capolls;
y elles corren y s' encalçan
formant tristes professons,
que ab sa cruxidera semblen
cavalgates de la Mort.

.

Plorant brandan les campanes,
fredolènc lo sol s' ha post,
queda 'l cel color de cendra
ab celatges com á foch :
¿hont mena 'l vent d' exes fulles
les cadavèriques hosts?
Les escampa per catifa
de la festa de la Mort.

En vostra tendra infantesa,
crexent ensemps ab la flor,
la primavera us besava
ab sos dolços ventijols :
are velles y solcuytes
vos engega la tardor,
y com no 's fa mester l' ombra
vos esmicola la Mort.

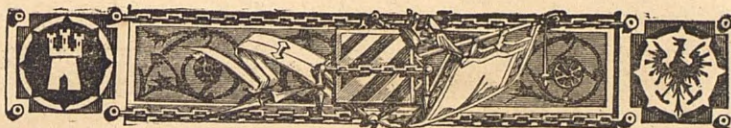
Trista imatge de la vida
y dels afalachs del mon,
y encara mes trista imatge
de les nostres il·lusions!
Ay fulles de les arbredes!
ay il·lusions del cor!
tant les unes com les altres
teniu la mateixa mort!

Mes ditxoses sou, oh fulles!
be us puch envejar la sort,
puix naxeu á la vegada
y moriu totes d' un colp
desconexent l' agonia
de les llàgrimes que plor
anyorant la meua mare,
remembrant la seua mort.

1862.

M. AGUILÓ Y FUSTER.

BRINDIS

LLEGIT EN LO DINAR OFERT Á EN VÍCTOR BALAGUER

N' hi há que 'ns volen fer ser negres,
N' hi há que 'ns volen fer ser blanshs;
mes nosaltres, á la nostra!
no 'ns dexem posá' entrebanchs;
blanchs y negres al diable,
siguèm purs y clars y franchs.

Som al punt de fe' una tria,
cada hú que diga 'l qu' es;
lo qui vulga ser dels nostres
que 's decante dels demés;
serèm pochs, però contèmnos;
si som pochs, ja serèm més.

Farán befa de nosaltres,
d' ofegarnos provarán;
però, ferms igual qu' un roure,
les ventades passarán
y dels cuchs y de la farda
encara 'ns netejarán.

Més qu' avuy trone y llampegue,
pel demá no tinguem por:
quan veyem una poncella,
ja sabem qu' ha d' esser flor;
podem dir que tenim l' arbre
quan tenim ja la llevar.

La llevó' es amor de patria,
no sabem què 'n sortirà;
lo color de brots y fulles
pintará com pintará;
mes la soca y la brancada
será tot ben catalá.

Volen fernos blanchs ò negres...
qué vá errada aquexa gent!
Com nos hem partit la taula,
compartím lo sentiment,
y beguèm per Catalunya
y beguèm pel temps vinent.

Octubre 1880.

F. MATHEU.

SECCIÓ DE BELLAS ARTS

OCTUBRE.

SEMPRE hem tingut per molt profitosa la discussió de qüestions artístiques de regoneguda importància, perquè la creyem necessaria per á donar mostrars d'interés en favor del art y perquè es un motiu d'ensenyansa fins per los qui mes contan saber en aquesta materia, quant aguantantse en los justos límits de la prudent polémica no traspassa may als de la disputa ni als del ressentiment personal. Y aqueixa importància y profit creix de punt, quant empenyada la discussió entre periódichs de caràcter serio, gosa de las ventatjas de la publicitat, no gens despreciables ayuy que en la nostra pátria no es gaire fácil donar en las publicacions periódicas tot lo lloch necessari á las qüestions de caràcter purament artístich.

Dihem aixó al observar la important polémica que d' alguns dias ensá, y referentment á un assumpto delicadíssim, venen sostenint los nostres estimats colegas en la premsa *La Crónica de Cataluña* y *El Diluvio*.

Pecariam de descortesos y mereixeriam lo dictat de batxillers si al recullir apreciacions d' un ó altre dels periódichs citats no fessem las aclaracions oportunas y no exposessem los motius que 'ns induheixen á terciar en assumpto tant delicat. Nosaltres entrem á la discussió sens pretensions de cap mena, mes aviat disposats á aprendre que á fer gala de coneixements artístichs de gran válua, que desgraciadament confessem no possehir, tractantse de la personalitat y de la obra portada á discussió; fem us tant sols d' un dret que tenim tots los qui ab verdader entussiasme per las arts y purissim amor per Catalunya estimem als fills de la mateixa y admirem sas obras, que la fredó de la sana crítica, per una part, y 'l foch del en-

tussiasme per l' altre han proclamat com á dignes d' exemple y de respecte.

Nostres lectors que tingan per costum fullejar l' un y altre dels mencionats periódichs comprendrán que tractém d' entrar en la polèmica sostinguda per ells dos referent á l' obra del immortal Fortuny titulada *La batalla de Tetuan* y adquirida l' any 1875 per la nostra Excma. Diputació provincial.

Dos qüestions ó mellor dit duas acusacions gravíssimas se 'n dedueixen de las afirmacions sentadas per nostre estimat colega «El Diluvio» en lo nombre corresponent al dia 23 d' Octubre. Es la primera la desencertada conducta de la nostra Diputació provincial al adquirir lo quadro de la batalla de Tetuan; y la segona es la afirmació absoluta del mérit negatiu de dita obra considerada baix lo principal punt de vista de tota obra artística, la originalitat y baix la condició pictórica mes important, la composició.

Com no pot menys de confessarse abduas apreciaeions son gravíssimas y per tant ben dignes d' esser en lo possible aclaridas tractant-se de la importancia oficial de la Corporació possessora y de la altíssima personalitat artística del autor.

Parlant de la adquisició feta per lo nostre Concell Provincial diu lo redactor artístich de *El Diluvio*: *La Diputacion de Barcelona lo compró. ¿Hizo mal? Creemos que sí. Pero le abona haberlo comprado por una miseria, que una miseria es la cantidad de 50000 pesetas dadas por un lienzo de treinta palmos, de un autor que vendia sus cuadros de un metro en 100,000 francos.* Perdonens *El Diluvio* pero en aqueixa part, que tractarem molt per dessobre, comensem á estarhi desconformes. La Diputació provincial de Barcelona sapigué la mort d' en Fortuny y recordá la protecció que li havia dispensat, recordá la historia succehida en lo referent al quadro encarregat, recordá las promesas del autor, recordá que la obra estava comensada segons declaració mateixa d' en Fortuny, recordá que si la obra no estava termenada era per qüestions materials sobrevinudas entre l' autor y la Corporació, segons pot justificarse, y en una paraula, recordá que Fortuny era catalá, qu' havia adquirit una fama universal y que un cop mort, en la impossibilitat d' adobar lo espatllat anteriorment, era qüestió d' honra no deixar anar á la pública licitació una obra que apart son mérit tancaba una historia íntima entre l' autor y la Corporació. Allavors fou quant, prévia oferta per part de la familia, la Diputació reclamá respectuosament la obra y allavors fou quant en primer lloch D.ª Cecilia de Madrazo y son Sr. Pare testimonis de las importants peripecias succehidas ab lo quadro, en vida del autor y lo Baró Davillier marmessor del difunt, creyent deute de gratitut á Catalunya y en particular á la Diputació de Barcelona y segurs de rendir homenatge á la memoria de Fortuny feren present á la nostra Diputació lo preu relativament

baix á que entregaban lo quadro en aras del honrós desitj que 'ls impulsaba.

Veigis donchs com lo preu relativament baix del quadro, es per complert fill d' un acte generós, qu' honra á las personas que 'l feren y qu' es ben digne d' esser agraht per qui estime la memoria d' en Fortuny y en cap concepte motiu ni proclamació del desmérit que vulga atribuhírseli.

Per altre part ¿quant ha sapigut lo redactor artístich de *El Diluvio* que *La Batalla de Tetuan* siguiés posada á la venta ni en la subasta del Hotel Drouot á Paris, ni á Londres, ahont ignorém s' hagués celebrat cap subasta de las obras d' en Fortuny? ¿Perque afirma que *su familia que quiso hacer dinero de todo, metió el cuadro en la subasta póstuma* y afegeix que *en Londres nadie hizo caso del lienzo como tampoco en Paris donde la obra produjo malísimo efecto y se la juzgó como un error colosal*? Miri lo redactor artístich de «*El Diluvio*» l' acta y catálech de la subasta póstuma de las obras d' en Fortuny celebrada al Hotel Drouot, á Paris, durant los últims cinch dias del mes d' Abril de 1875 y busque entre mitj de tants quadros esbossos, dibuixos, aiguadas, armas, joyas, bronzos, robas, porcellanas, terras, tapissos, etc. la respectable obra coneguda ab lo nom de *La Batalla de Tetuan*. Allí hi trovará si, la última y magistral obra del sapientíssim pintor, executada prop las poéticas platjas de Portici poch dias avants de morir, adquirida en 49.800 franchs per Mr. Estevvart hi veurá 'l quadro de la *Sortida* de la professó en un dia plujós á Madrit adquirida per 20.000 franchs, hi veurá inscrits dos quadros representant pátis de la Alhambra venuts en 24.000 y 27.000 franchs respectivament; empero *La batalla de Tetuan* no podrá trovarli porque fou reservada desde 'l primer moment per á la Diputació de Barcelona, segons testimoni del venerable académich de S. Fernando D. Frederich de Madrazo, sogre d' en Fortuny y 'l Baró Davillier, 'ls quals tenen la ferma convicció, y no s' enganyan, d' haber contribuht á realisar un acté de conciencia favorable al bon nom y als interessos de Barcelona.

Ara be; aclarit fins allá ahont nostras forsas 'ns ho han permés aquest primer punt ¿qué podem dir al judicar lo mérit absolut del quadro? ¿Cóm es possible que nosaltres tinguem d' esser los qui 'ns posem á judicar á en Fortuny y casualment en la obra ahont mes pot estudiarse á son autor en los dobles caràcters de pintor y pensador; en aquella obra, ab la qual ell havia dit á sos amichs y admiradors que volia cambiar per complert de rumbo en son modo de concebir y de compondrer? ¿Creu de bona fé lo redactor artístich de «*El Diluvio*» «*que Fortuny decidió borrar el cuadro y lo dejó en su taller como una cosa olvidada y arrinconada no dándose prisa á destruirlo porque no creía morir tan pronto?*» Donchs en honor á jo cert vulga modificar la opinió que, no dubtem, haurá sentit con-

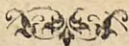
tar y escolte la veritat que li dirán aquells bons amichs íntims d'en Fortuny que com en Tapiró, Villegas, Tusquets y Galofre, son á Roma, que com en Sunyol y en Sans, son á Madrid, ó que com en Moragas, Amado, Roig, Talarn, Escriu y molts mes viuhén cntre nosaltres. Allavors sabrá que 'l quadro de *La Batalla de Tetuan* estaba á la vista de tothom en son taller, que si be ell comprenia que no era una obra qu' estés á la alsada de las mellors que de son privilegiat pinzell havian eixit, no deixaba d' estarhi encarinyat y fermament resolt á posarhi totas sas forsas pera purificarlo y acabarlo; sabrá com ell deya qu' aquest quadro era per ell una qüestió d'honra y d'amor propi y qu' havia d' esser lo pont que li facilités lo tránsit desde lo camp artistich ahont era y en lo cual comensaba á trovarshi reclós, á un altre camp complertament diferent y mes sólit en lo qual esperaba referse dignament d' algunas suposicions que 'l mortificaban; y per fí, sabrá que la dignitat d' en Fortuny que havia vist pam á pam la terra que pintaba, que coneixia un por un los tipos que tant perfectament va dibuixar, qu' havia sigut testimoni y actor del important assumpto que tractaba, que s' havia extasiat ab aquell cel tant hermós, qu' havia omplert sas carteras de tipos y d' apuntacions de paisatge y sas maletas d' esbossos ahont hi tenia com en extracte tota la llum y tota la armonia d' aquell pais per ell tant conegut y estudiat, que coneixia caràcters y costums en conjunt y en detall, no podia sofrir, jamay, la gravíssima, la irreparable ofensa de veurer escrit en lletres de motllo que *«verdaderamente se necesitaban tragaderás para tomar en sério aquel quadro y llamarlo La batalla de Tetuan.»*

Y continua lo redactor artistich de « El Diluvio » *« aquel cuadro no es mas que un aduar árabe sorprendido por una banda de beduinos disfrazados de soldados españoles. »* No tal; aquells soldats, quals actituts, son, en general, tant ben apuntadas y qual color es tant verdader; aquell conjunt, abocetat; si 's vol, de soldats espanyols, porta ben clá l' tipo de sa rassa; direm mes, en las figuras mes culminats d' aquell quadro abocetat, hi ha fins lo retrato y mes que l' retrato, l' caràcter dels personatjes retratats. ¿No veu per ventura la figura del general Prim atolondrada y valenta? ¿No hi veu la del general Turon enérgica y magestuosa? ¿No hi veu la del general O'donnell tranquila y observadora, quals qualitats sabem tots eran peculiars als personatjes descrits? ¿Y com no havia d' esser així y perque no havia de pintarho d' aqueixa manera tant magistral si l' autor hi era en aquell memorable fet històrich? Y si alló es solsament un aduar árabe, confesse que poca cosa mes podian esser las avansadas d' un cós d' exercit bárbaro y sens ordenansa, ab tots los atrassos morals y materials, ab totas las supersticions y ab tota la deixadesa d' un poble incivilisat. Nosaltres, per altra part, no podem ab nostras idealisacions esmenar la plana á qui fou testimoni del fet y pintaba la realitat.

Y no acaba encara lo capítol de cárrechs formulat per nostre apreciable colega; puig afegeix que « *el mejor trozo del cuadro es un plagio de una obra de Horacio Vernet.* » Nosaltres confessem francament que no coneixem totes las obras del gran autor citat y com no s' fixa la obra plagiada, per aquest motiu no podem donar nostra opinió. Empero ¿no es pecar de poch caritatiu, negar fins la originalitat al creador d' una escola, al pintor que sapigué aixecar ab son talent y son nom un monument á la pintura moderna universal? ¿Es per ventura algun delicté pendrer del mestre lo regonegudament bó (si es que per mestre prengué aquest cop en Fortuny á Horaci Vernet) deixant per complert lo manifestament rutinari? Obsérves, no obstant, la condició principal en totes las obras d' en Fortuny y sempre s' hi veurá la originalitat. Res direm de la part d' execució perquè confessem no trovarnos á la alsada que mereix la obra portada á discussió. Ja sabem que podriam novament extasiarnos ab aquell cel tant senzilla y magistralment sentit y executat, que podriam admirar tots los grupos de primer terme, algun d' ells casi acabat, que 'ns podria novament cautivar aquella mágica ilusió del fúm y aquella inmillorable perspectiva aérea dels llunys, aquella sàbia disposició del terreno, aquella composició general del quadro tant severa y magestuosa; empero ni la personalitat del autor necessita las nostras humilísimas y desautorisadas alabansas ni la crítica, per part nostra, pot estar de molt á la alsada que s' mereix la obra.

Mire, donchs, novament lo quadro lo redactor artistich de « El Diluvio » y estem segurs qu' ell, qu' ha donat tantas y tantas mostres d' esser ben intelligent en materias artísticas, modificará molt son modo de pensar. No cregue que « si Fortuny pudiese resucitar y viese su lienzo en la Diputacion, de rodillas pediria que se lo restituyeran por doble cantidad de la dada á su familia y obtenido lo romperia con cólera » no; lo que Fortuny demanaria agenollat seria una mica mes de caritat, un xich mes de calma al judicar la obra que ab tant carinyo guardaba y en la qual cifraba sas esperansas; demanaria que s' esborressen tants cárrechs formulats contra d' ell y contra sa obra y si no podia lograrho, dret, ab lo cap molt alt y ab tota la dignitat d' un cor noble y una dignitat ofesa, lo que esqueixaria no fora l' quadro, sino l' article publicat.

CARLES PIROZZINI.

NOVAS

En la causa incoada contra nostre amich D. Joseph Narcís Roca, per un article catalanista, insertat en la *Revista Catalana*, ha sortit aquest absolt. LA RENAIXENSA no pot menos de felicitar de cor al Sr. Roca, un de sos mes constants redactors, per l'èxit de la causa.

La Societat literaria *Lo Rat-Penat*, de Valencia, inaugurarà dintre de poch una biblioteca exclusivament catalana.

A son degut temps, donarém compte dels escriptors quals obras hi figuren, y aixís mateix fem present als que desitjin augmentarla ab las sevas, que l'encarregat de recullirlas, es nostre amich don Francesch Fayos, autorisat per dita societat ab tal objecte.

Las composicions rebudas, obtant als premis oferts en lo Certámen del Centre catalanista Provencsalench, puján á 96. La festa tindrà lloch lo dia 11 de Novembre y promet esser molt lluhida á qual efecte la Societat expressada fa los preparatius oportuns.

Hem rebut lo nombre 66 de la important revista catalana *La Llu-manera* que s' publica á Nova-York. En la part artística conté un bonich dibuix del Sr. Mora, un retrato del malograt poeta y amich nostre, en Joaquim M. Bartrina, una vista molt ben executada del terme de Fogas de Monclús, dibuixada per en Felip Cussachs, lo facsimil d' un croquis original d' en Fortuny y un retrato y autógrafo del celebre Edison autor del fonógrafo. En la part literaria conté treballs en vers dels Srs. Angelon, Font y Santmartí y Mistral y en prosa dels Srs. Martí, Bofarull (D. Antoni) Arús y l' que firma ab lo pseudónim de Dr. Manxiula.

A Vilanova y Geltrú s' han fusionat los dos Ateneos que hi existian anomenats Vilanoví y de la Classe obrera, baix la presidencia del sabí sacerdot escolapi D. Albert Llanas. Aplaudim de tot cor aquesta fusió que tants bons resultats está cridada á produhir en una població tant important y rica, en la qual lo moviment intelectual

s' desperta d' una manera tant vigorosa. No fora mal que aquest exemple que 'ns ve de fora casa fos imitat per las societats que á parells existeixen en la nostra ciutat y que si no s' inutilisan unas ab altres en cambi donan lloch á rivalitats y competencias sensibles.

Lo 29 del present mes tingué lloch en lo Restaurant-Justin lo dinar literari, ab que alguns catalanistas obsequiaren al eminent poeta catalá D. Victor Balaguer. Ab ocasió de trovarse entre nosaltres foren convidats, al mateix temps á pendrer part en la festa los escriptors periodistas, D. Modest Fernandez y Gonzalez y l' Sr. García Lopez. Durant lo dinar regná entre 'ls reunits la major franquesa y expansió llegintse al final distints treballs literaris inédits lo qual contribuí al major lluhiment d' aquella festa que podriam ben anomenar de familia. S' dedicaren molts brindis al Sr. D. Victor Balaguer y aquest reasumí y termená l' dinar pronunciant un eloqüent discurs plé d' amor per Catalunya y repetint los oferiments mes entusiastas en favor dels interessos y de la literatura de la nostra patria.

S' acaba de publicar per lo Institut de S. Isidro lo *Calendari del Pagés* pera l' any 1881. Com en tots los 26 calendaris que forman la colecció s' hi contenen treballs importants deguts als més reputats escriptors, distingintse entre tots per lo ben escrit, per lo práctic y per las consideracions que conté, un article titulat Botánica agrícola y firmat per D. J. T. initials de un reputat agricultor á qui en altrás ocasions hem tingut lo gust de celebrar per sos escrits. Altra article que hi publica D. J. P. es recomenable per la facilitat ab que fa entendre als agricultors la elecció que 's deu fer del caball segons l' us á que se 'l destina. Aquest escrit no sols revela en son autor un perfecte coneixement de la materia que tracta sino que deixa veure en ell un escriptor correcte. Lo Sr. Tobella inserta un treball titulat «Necessitat d' una lley sobre la compra y venda d' adobs,» en lo que hi ha consideracions molt atinadas y observacions dignas d' esser escoltadas per nostres legisladors. Los demés articles que s' hi publican van firmats per D. J. P., Un agricultor, D. J. de Guillem, D. Gregori Artigá, D. A. J., D. Joseph Fiter y D. Joaquim Salarich, essent igualment celebrables per la precisió ab que s' ocupan dels temas que tractan D. Artur Gallard y D.ª Josepha Massanés hi publican composicions poéticas y clou la série de treballs de aquest calendari una colecció de adagis rurals de D. Narcís Fàges de Romá.

REMITIT.

Sr. Director de LA RENAISSANCE.

Molt senyor meu y amich; espero mereixe de vosté se servirà reproduhir lo següent comunicat que aná insert en lo número 7 de *Lo Catalanista*. Desde are li dona las gracias son S. S. y amich Q. B. S. M.—V. Almirall.

Sr. Director de LO CATALANISTA.

Estimat amich: en lo darrer número surtit de la acreditada y simpática revista catalana *La Renaixensa*, acabo de llegir en la primera *Nova* lo següent párrafo:

—«No volent que ni remotament sembli tenim desitjos d' entorpir la marxa del Congrés, nos reservem pera després de sa clausura

explicar extensament las causas á que obeeix sa postració actual. Nos concretem per avuy á pregar al senyor president del Congrés, ja que á n' ell se deu la iniciativa y la direcció de tots los treballs y per lo tant sobre d' ell cauria principalment lo descredit, que posi per en mitx son valiment á ff de veure desaparegudas las causas que 'l desautorisan y 'l matan.»

Com *La Renaixensa* no surt sino cada quinze dias, no puch com voldria, dar la resposta en sas columnas. M' haig de valer, donchs, del unich diari que 's publica en catalá.

No sé veure qu' al Congrés se 'l desautorisi ni se 'l matí, sino tot al contrari. Las darreras sessions han cridat l' atenció pública tant com las primeras, sino mes, y en la d' ahir van tornar á compareixe á la mesa dos dels tres companys que habian dimitit.

Sento moltíssim qué 'l Congrés hagi defraudat las esperansas de la «*Renaixensa*» y sobre tot que alguns de sos ilustrats redactors y col·laboradors s' abstinguin d' assistir á las sessions, en lo lloch destinat als membres del Congrés. Crech que 'n la actualitat haurán ja pogut convences de l' imparcialidad fins exagerada de la mesa que tinch l' honra inmerescuda de presidir, y de las ganas que mostra 'l Congrés de pendre acorts útils al catalanisme, y espero que vencerán tots los escúpols que poguessin tenir.

Lo meu valiment es molt petit, pero vull seguir la indicació de *La Renaixensa*, interposantlo públicament pera demanar á sos redactors y col·laboradors que prenguin part en las discussions. Ara está á l' ordre del dia lo importantíssim tema de la unificació de códichs, en lo qual fora convenient que entre las veus autorisadas que 's farán sentir, no hi faltessin las dels senyors Coroleu, Pella y altres, y desde aquí dech manifestarlos que se 'ls reservará torn, si volen atendre al prech que mon petit valiment los dirigeix.

Y 'ls faig lo prech en públich perque no 'm dolen prenas. Lo prech es completament espontáneo; tan espontáneo, que avans de publicarse la *Nova* á que responch, habia ja tingut lo gust de dirigir-sel en una reunió particular convidadas per nosaltres; pero encara que involucrés un sacrifici de amor propi, l' hauria fet de la mateixa manera, puig que tals sacrificis y altres de majors estich disposat á fer pe 'l progrés y la millora de la nostra terra.

Dispensi, amich Director, tanta molestia, y mani sempre á son amich de debó, Q. B. S. M.—V. ALMIRALL.

Barcelona 21 Octubre 1880.

SUMARI

G. VIDAL DE VALENCIANO. .	La aduana de Barcelona y lo Cer-	
	cle de la Unió mercantil.	345
FRANCISCO X. TOBELLÀ. . .	La llum.	350
FRANCESCH DE BOTER. . .	Quènto fantástich.	362
M. AGUILÓ Y FUSTER. . .	La caiguda de la fulla.	373
F. MATHEU.	Brindis.	375
CARLES PIROZZINI. . . .	Secció de Bellas Arts.	377
	Novas.. . . .	382